

Тазкия дарслари (121-дарс). Ёлфоннинг сабаблари, турлари ва ҳукми

13:00 / 30.01.2021 5118

Ёлфоннинг сабаблари

Кишининг ёлфон ишлатишига бир неча сабаблар бор:

1. Фойда жалб қилиш. Ёлфончи ўзига фойда етишини кўзлаб, одамларни алдаб, ўз манфаати учун ёлфон гапиреди.
2. Зарарни қайтариш. Ёлфончи ўзига етиши мумкин бўлган зарарни қайтариш мақсадида ҳам ёлфон тўқийди.

У ўзича шу тўғри йўл, деб ўйлайди. Аммо икки ҳолатда ҳам ўзига бу дунё ва охираат зарарини жалб қилаётганини ўйламайди.

3. Сўзини чиройли ва гапни гўзал чиқармоқчи бўлиш. Бунда ёлғончи тўғри сўз ва рост гап ила одамларга ёқиш, уларнинг эътиборини тортиш имкони йўқ бўлганидан, уларга ёқадиган гап-сўз излаб, ёлғон тўқийди.

Ёлғон гапириш одатига айланиб қолгани ва нафси шу нарсани истайдиган бўлиб қолгани сабабли бу ишни қиладиганлар ҳам бор.

4. Душмандан ўч олиш мақсади. Бунда ёлғончи душманини шарманда қилиш ва ундан ўч олиб, кўнгли тўлиши учун ёлғон тўқийди.

5. Ўз обрўсини орттириш мақсади.

Бунда ёлғончи ўзини аҳли фазл, олим, уддабурон қилиб кўрсатиб, мақтаниш учун ёлғон тўқийди.

ёлғоннинг турлари

Асли йўқ нарсани тўқиш.

Бор нарсага маънони ўзгартириб юборадиган даражада қўшимча қўшиш.

Бор нарсага маънони ўзгартириб юборадиган даражада нуқсон етказиш.

Бор нарсани гапирётганда маънони ўзгартириб юборадиган даражада ибораларни ўзгартириш.

Ёлғоннинг ҳукми

Имом Ибн Ҳажар ва имом Заҳабий: «Узрсиз ёлғон гуноҳи кабирадир», деганлар.

Аллоҳ таолога ва Расулуллоҳ алайҳиссаломга қасддан ёлғон тўқиш куфрдир.

Қуръони Каримда ёлғон ҳақида бир юз олтмиш еттита оят бор.

Аллоҳ таоло Наҳл сурасида марҳамат қилади:

﴿نُوْبِ ذٰلِكَ اِنَّهُمْ لَكٰٓئِبٌ وَّاُوَّلٰٓئِ اٰيٰتِ اَبۡنٰوُنۡمُ وَاِيۡنَا لَنۡ يَّذۡلِكُ لَآ يَرۡتَفِىۡ اَمۡنًاۙ

«Ёлғонни фақат Аллоҳнинг оятларига иймон келтирмайдиганларгина тўқирлар. Ана ўшалар - ўзлари ёлғончилардир» (105-оят).

Аслида ёлғонни фақат иймонсиз кофирларгина тўқийдилар. Чунки кофирларда савоб, гуноҳ деган тушунча йўқ. Ёлғон гапирса, гуноҳ бўлиши,

у дунёда азобланиши ҳақида эътиқоди бўлмагани учун ўйламасдан ёлғон тўқийверадилар.

Мўминлар эса ёлғонни катта гуноҳ деб биладилар. Ёлғон гапириш туфайли охиратда азобга дучор бўлишларидан қўрқадилар.

مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَعٌ لِّلَّهِ لَئِيْلٌ لِّجَلِّلٍ اَوْ سَرَّ نَأْمُ عُنْجَلٍ لِّلَّهِ ضَرَّ رَءِيْرُهُ يَبْأَنُ
نَاخَ نَمْتًا اِذْ اَوْ فَلَخًا دَعَا اِذْ اَوْ بَدَكَ تَدَحِ اِذْ اَوْ ثَالَثَ قِفَانُ مَلَاةً يَا اَلْاَق
دَعَبْرًا اَلْاَوْرُ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Мунофиқнинг белгиси учта: агар сўзласа, ёлғон сўзлайди, ваъда берса, бажармайди ва унга омонат топширилса, хиёнат қилади», дедилар».

Тўртовлари ривоят қилишган.

مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَعٌ لِّلَّهِ لَئِيْلٌ لِّجَلِّلٍ اَوْ سَرَّ نَأْمُ عُنْجَلٍ لِّلَّهِ ضَرَّ رَءِيْرُهُ يَبْأَنُ
نَاخَ نَمْتًا اِذْ اَوْ فَلَخًا دَعَا اِذْ اَوْ بَدَكَ تَدَحِ اِذْ اَوْ ثَالَثَ قِفَانُ مَلَاةً يَا اَلْاَق
دَعَبْرًا اَلْاَوْرُ

Имом Молик ривоят қилган ҳадиси шарифда Сафвон ибн Сулайм розияллоҳу анҳу айтадилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан «Мўмин қўрқоқ бўладими?» деб сўралди. «Ҳа», дедилар.

«Мўмин бахил бўладими?» деб сўралди. «Ҳа», дедилар.

«Мўмин ёлғончи бўладими?» деб сўралди. «Йўқ», дедилар».

لَوْ قِيْهُنَّ عُنْجَلٍ لِّلَّهِ ضَرَّ رَءِيْرُهُ يَبْأَنُ نَبَسُ سَيْقٍ نَع
يَقِيْهُنَّ اَلْاَوْرُ نَامِيْلٍ لِّلَّهِ اَجْمُ بَدَكَ لَانِ اِفْ بَدَكَ لَانِ اَوْ مُكَايِ

Қайс ибн Абу Ҳозимдан ривоят қилинади:

«Абу Бакр розияллоҳу анҳунинг «Ёлғондан ҳазир бўлинглар! Албатта, ёлғон иймондан четлатувчидир», деганини эшитдим».

Байҳақий ривоят қилган.

Ёлғон ҳақидаги гаплардан намуналар:

– Умар ибн Хаттоб: «Мени рост пастлатгани (аслида унинг паслатиши нодир) ёлғон кўтарганидан (аслида унинг кўтариши нодир) яхшироқдир», деган.

– Арваа исмли аёл Саъид ибн Зайд ибн Амр ибн Нуфайл билан ҳовли талашиб, хусумат қилди. Шунда у (Саъид ибн Зайд): «Бу аёлни ўз ҳолига қўйинглар. Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Ким бир қарич ерни ноҳақ олса, қиёмат куни етти қават ер унга тавқи лаънат бўлади», деганларини эшитганман. Аллоҳим! Агар бу аёл ёлғончи бўлса, кўзини кўр қилгин ва қабрини ҳовлисида қилгин», деди.

Мен ўша аёлнинг кўр бўлиб, деворларни пайпаслаб юрганини кўрдим. У: «Менга Саъид ибн Зайднинг дуоси тегди», дер эди. Бир куни ҳовлисида кетаётиб, қудуққа тушиб кетди ва ўша қудуқ унга қабр бўлди».

«Руҳий тарбия» китобидан